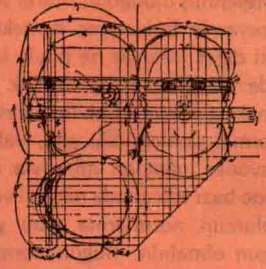

SAĞLAM VE ANORMAL AKLIN SINIRLARI

Prof. Dr. Rasim ADASAL

Dünyamızda binlerce yıl önce dağ kovuklarında veya vahşi ormanlarda yaşamış olan ilkel insanların bir evrim ve uyum düzeni ile beyin organlarının ana işlemi olan akılları ve bunun bozuklukları hakkında bilgilerimiz azdır. Ancak bugünkü endüstriyel ve kültürel medeniyet bu aklın çağlar içinde gelişmesi ile bugünkü hale geldiği bir gerçektir. 14 milyar hücreli insan beyni bu doğal niteliği sayesinde 4 milyar hücreli beyni olan en üstün seviyeli maymunu olduğu yerde bırakmıştır.

Çok uzak çağlarda insan organizmasının bazı fizik bozuklukları ve hastalıklarına ait kalıntılar çeşitli yerlerde bulunan kemiklerde belirli olmakla beraber, o zamanlarda (Akıl hastalığı) denilebilecek bilimsel değerde delillerimiz çok azdır. Ancak ilk medeniyet döneminin nihayet 4-5 bin yıla varabilen zamanda ilkel insanlar değil, artık düşünebilen ve çevrelerini inceleyebilen insanlarda doğanın görkemli görüntülerinden gelen izlenimlerle ilkel felsefe düşünceleri ve soruşturmalar başlamış ve doğanın bazı elemanlarına tanrısal bir güç verilmiş ve bir taraftan da bunlardan korkmak suretiyle ilkel tanrısal inançlar baş göstermiştir. Diğer organsel hastalıklar arasında insanın fizik nitelikte bozuklukları (Felçler gibi) arasında ilk akıl bozuklukları belirmeye başlamıştır. Nitekim tarih o dönemlerin bazı liderleri ve kıralları arasında delilerde zikretmektedir. Şeytanların veya cinlerin insan vücudunu kapsamasına bağlanmış olan akıl hastalığı uzun bir zaman herkesin çok korktuğu bir bozukluk niteliğini taşımıştır. Buna uygun olarak belirli yerlerde bazı mabetlerin yanında manevi ocaklar (Bergama'daki Asklepion gibi) açılmış ve halk iyi olma inancıyla buralara koşmuştur. Fakat zamanla açılan eski tımarhanelerdeki yaşamın feci hali hemen bütün ruh hastalıkların şifa bulmaz sanılması ruh hastasının uzun süre bazan hayat süresince sosyal haklarını kaybetmesi, özellikle ileri derecede akıl hastalarının alay objesi olması bu korkunun belli başlı etkenleri idi. Zamanımızda bile modern toplum hayatının gereği olarak

her tarafta bütün sosyal basamaklarda ruh hastalıklarının olağan organ bozuklukları arasında yer almasına ve modern kimyasal fizik veya ruhsal metotlarla bunlardan çoğunun tedavi edilmesine rağmen (*Deli olmak korkusu*) bir çok insanların zihinlerini kurcalamaktadır. Oysa delilik ve daha doğrusu tıbbi ismiyle (Psikoz veya Nevroz) larda nihayet en önemli bir organ olarak beyin örgülerindeki bazı biyolojik ve fizyolojik işlemlerin herhangi bir bozukluğuna bağlıdır. Ancak insan karaciğer veya mide gibi diğer organların hastalıklarına ait belirtiler karşısında ızdırabının dürtüsüyle şuurlu olarak çok kez kendiliğinden doktora baş vurduğu ve bir hastalık anlamı mevcut olduğu halde, tersine bir ruh ayrıklığı halinde çok kez insan kendisi hakkında hüküm vermeyebilir ve bir çok (Şizofren) hastalarında görüldüğü gibi, insan ilgili hekimlik dalına başvuramaz. Esasen günlük normal hayatımızda bile hafızalarının zayıflamasından şikâyet eden bir çok kişiler görüldüğü halde, bilinç dışı bir kaygı ile yargılarının (muahakemelerinin) ve diğer zekâ işlemlerinin de yargılamalar ve ayrımlar yaptıran mantık işlemlerinin zayıflığından söz edenler herhalde çok daha azdır.

Ruh fonksiyonunun normal ve anormal sınırlarını belirtmek ve hele bir insan hakkında akıl hastası veya tersine akıllı demek her vak'ada kolay değildir. Oysa kanser gibi erken teşhisi gereken hastalıklarda olduğu gibi akıl hastalıklarında da erken tedavi bakımından, erken teşhiste çok önemlidir. Suç eylemlerinde gerçek bir sorumluluğu veya tersine sorumsuzluğu belirtmek bir insanın önemli bir işe akli itibarıyla ehliyetli bulunup bulunmadığını belirtmekle aynı derecede önemlidir. Genel olarak akıl fonksiyonları itibarıyla az veya çok anormal olan insan içinde yaşadığı sosyal topluluğun diğer bireylerinden davranışları itibarıyla farklı olan bir insandır. Bu özellikle günlük olağan düşüncelerde, duygularda ve algılarda kendini gösterir bütün zekâ işlemleri itibarıyla sağlam izlemine veren bir kişi evinde kapanarak düşmanlarla

çevrelenmiş olduğunu ısrarla söylediği zaman bir hezeyanda bulunuyor demektir. Zira çevresindeki diğer insanlar ne böyle bir şey görürler ve nede buna inanırlar. Ancak buna çok dikkat etmek gerektir. Cahiller çevresinde bir dahi anormal sayılabildiği gibi, vahşi kabilelerde bir misyoner inançları itibarıyla deli sayılabilir. O halde bazı vak'alarda normal ve anormal takdiri o toplumun normlarına yani genel düzenlerine uygun olmalıdır. Bugün normal olan şey yarın anormal sayılabilir. Bundan ötürü statistik nitelikte olan normu çok dikkatle kullanmalıdır. Anormal ruh halinin daha müsbet ölçülerinden biri kişilik olguluğudur. Tabii ruhsal davranış kişinin yaşına ve bireysel uyum durumlarına uygun olanıdır. Örneğin başkalarına aşırı derecede bağlanma gösteren veya tersine en yakınlarının hakkındaki yargılarına yorumlu manalar veren insan bir kişilik yetersizliği gösteriyor demektir. Normal ruh halleri için ileri sürülen diğer bir ölçüde kişisel uyum (intibak) dır. Esasen hayat doğumla başlayan ve ileri yaşlara doğru çevre ihtiyaçlarına göre devam eden süren bir sıra uyumlardan ibarettir. Günlük problemlerini çok aşırı bulan, onu yoran ve ona manevi huzursuzluklar veren insana (kötü uyumlu) diyoruz. Bu ölçü uyumun biyolojik ve ruhsal basamaklarına tatbik edilebilmesi itibarıyla pratik niteliktedir. Ancak şahsen başarılı iyi uyumlu ve çevresinde mutlu olduğu halde ahlâksız bir iş adamını veya hileler kullanan bir politikacıyı bu düzğüye göre hangi bölüme sokabiliriz? Esas sorun bunun cemiyetin yarar ve ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı ve bunların engelleyip veya engellemediğidir. O halde doğru ölçü sosyal uyumdur. Bazan aşırı şekilde para harcamalarında bulunan ve hatta çevresinde ailevi bağlılığıyla tanınan bir kişinin durmadan israflarda bulunmasına akıl dengesizliği dediğimiz halde, tedbirsizlikler ve plansızlıklarla ailesini ve bazan bir memleketi ekonomik felaketlere sürükleyen adama aynı teşhisi koymuyoruz. Oysa sosyal ölçü bakımından buda anormal bir ruh davranışdır.

Normal ruh ölçülerinden biri de sosyal yardım ve iyiliktir. Bütün topluluğun yararına olacak şekilde üstün sosyal uyumlar gösteren ve kişisel yararları yanında diğer insanların da mutluluklarını gözetene insana normal diyoruz. Ancak bu saydığımız ölçülerle bir şahıs hakkında her vakit tabii veya anormal demek kolay değildir. Bu şahsın yalnız ifadelerine ve davranışlarına dayanmak, yani subjektif bir müşahade ile her vakit hüküm verilemez. Fizyolojik olaylarda ve organ-sal belirtilerde bu oldukça kolaydır. Isı yüksekliğinin, kanda kimyasal bir madde artmasının

belirli ölçüleri vardır. Deride kabartı, göz kanlanması, nefes darlığı, objektif anormal belirtilerdir. Ruhsal olaylarda ise normal eylem ölçüsü çok daha subjektif niteliktedir. Bir çok vak'alarda bu ruhsal bozukluk ileri derecede olduğu halde, hasta olarak insan bunun farkında değildir. Her insan bir hazımsızlık haline tutulabilir. Bu genel manası ile olağan bir belirtidir. Lakin ortada objektif hiç bir şey olmadığı halde bütün gün sabit bir düşünce ısrarı ile bununla meşgul olan insan anormal davranışlıdır; kuruntuludur. Her eylemin her düşüncesinin her duygunun normal ve anormal sınırları vardır. Her insan ruhunda ve özellikle bilinç dışı örgütlerinde kinden nefrete, nefretten merhamete kadar bütün tutkuları çekirdek halinde taşımaktadır. Biraz içki, kızdırma veya yararlara dokunma bazı insanlarda bu tutkuların biri veya birkaçı taşar ve geçici çılgınlıklar yaratır. İşte bütün bunlar aşırı bir hal alır. Devam eder ve genel toplum ölçülerine aykırı gelirse anormal sınıra girmiş olur.

Çok pratik normal ve anormal ruh ölçüleri olarak bazı halleri hepimiz kendimize sorabiliriz : 1—Sık sık kaygılanıyorsunuz?, 2—Belli olmayan nedenlerle zihninizi toplamakta güçlük çekiyormusunuz?, 3—Önemli bir neden olmadan kendinizi bahtsız veya yetersiz duyuyormusunuz?, 4—Kolaylıkla ve sık sık kızıyorsunuz, 5—Ruhsal davranışlarınızın sık sık aşırı herçailikler gösteriyormu?, 6—Diğer insanlar arasında bulunmaktan sıkılıyorsunuz?, 7—Günlük hayatınızda herhangi bir aksilik sizi altüst ediyormu?, 8—Sık sık kederleniyor ve iradesiz oluyormusunuz?, 9—Sebepsiz olarak bazı şeyden ve hatta zararsız olanlardan korkuyormusunuz?, 10—Daima yalnız sizin haklı olduğunuzu ve başkalarının sizin aleyhinizde bulduklarını düşünüyormusunuz?, 11—Hekimlerin hiç bir fizik neden ve esas bulmadıkları çeşitli iç organ sıkıntılarında durmadan şikâyetleriniz varmı?, 12—Bazen size hoş veya nahoş dışardan gelme izlenimini veren seslerin veya gözetlemelerin etkisi altındamısınız?, 13—Buna benzer bazı sorularda sorulabilir.

Bu sorulardan bir ikisine veya bir kaçına verilecek müsbet cevaplar bir ruhsal sıkıntının eşliğinde ve sorunun önemine göre de içinde bulunduğunuzu gösterir. Şüphesizki bunlardan bir çoğu (Neyrozlar) dediğimiz bunalımlar grubuna girer. Oysa daha ileri vak'alarda doğrudan doğruya bilinç ve zekâ işlemlerine ait daha açık ve aşırı aykırılıklar bir (Psikoz) denilen ruh hastalığı teşhisini koydurur. İlksel ve haberci ruhsal belirtiler teşhis ve tedavi bakımından son derece önemlidir. Okulda, fabrikada, ailede,

kışlada ilgili idareciler sık sık bunlarla karşılaşabilir. Bir insan ruh hastası demek için mutlaka büyük beyin kamçılanmaları, derin çöküntüler çok zengin hezeyanlar veya anormal hayal görmeleri veyada en yakınları hakkında aşırı tutkular, kuşkular için vakit kaybetmeye gerekmez. Bunlar nihayet akut yani hat akıl hastalıklarında söz konusu olabilir. Esas sorun ruh hastasının hastalığını kuluçka devrinde yakalamaktır. Bunun yapılabildiği vak'alarda delilik korkusu artık eski zamanlarda olduğu gibi söz konusu değildir. Zamanımızda özellikle modern psikiyatri kliniklerinde ruh hastaları ilgili doktorlar psikoloğlarla sosyal çalıştırıcıların yardımları

ile insan zekâsının ve karakterinin çeşitli ölçüler (testler) ile incelerler, aile ocakları ve çeşitli meslek ve iş çevrelerinde psikososyal anketler açarlar; ve belirli ruhsal bozukluklar hakkında aydınlatıcı işaretler veren bazı beyin fonksiyonları aletler sayesinde beynin elektrokimyasal akımlarını etüt etmek suretiyle daha emin teşhisler korlar.

Tedavi alanında da Freud'la başlayan modern psikanalitik tedaviler ve çeşitli bireysel ve kolektif psikoterapiler de geniş tatbikleri ile başarılar sağlamakta ve en medeni memleketlerde bile yeniden halk eski manevi tedavi metotlarına rağbet göstermektedir.

DEMOGRAFİK PATLAMA DURDURULABİLECEK Mİ ?

Bülent BÜKTAŞ

Yirminci yüzyılın sonunda dünya nüfusu 6 milyara varacak ve nüfus artışı her beş yılda bir milyarı bulacaktır. İnsanlık dev adımlar ile uçuruma koşmaktadır. Bu deli yarışı varlığımıza ve uygarlığımıza karşı en büyük meydan okumadır.

Bu yazıyı okumak için geçireceğiniz birkaç dakika içinde yeni doğan 2000 çocuk haykırmaya başlamış olacaktır. Yirmidört saat sonra dünya nüfusuna 210.000 insan yani orta büyüklükte bir kent halkı daha katılacak, bir hafta sonra bu artış 1,5 milyonu yani büyük bir kent nüfusunu bulacak ve bir yıl sonunda 75 milyona yeni Türkiye nüfusunun yaklaşık iki katına ulaşacaktır.

Bugün insanoglu şimdiye kadarkinden çok daha hızlı çoğalmaktadır. Dünya varolduğundan çağımızın 1830 yılına kadar geçen uzun zamanda ancak bir milyara vardığımız, yalnız 100 yılda iki milyara ulaştığımız, sonraki 30 yılda (1930-60) üç milyara geldiğimiz ve 1975 yılında yani 15 yıl içinde dört milyara tımandığımız düşünülürse nüfus patlamasının gitgide artan temposu hakkında fikir edinilmiş olur. Yüzyılımızın sonunda yeryüzünde 6 milyar insan yaşamını sürdürecektir ve demografik artış 5 yılda 1 milyar gibi korkunç bir düzeye ulaşacaktır. Diğer bir deyişle bir o kadar insan daha yer bulacak, çevreyi kirletecek ve tüketime katılacaktır.

Bu rakamların anlamı kişiler, aileler, uluslar ve kısaca tüm insanlık için sonuçları açısından korkunçtur. Hükümetler yaşamın kalitesi ve düzeyini yükseltme yerine, durmadan artan nüfusun asgari gereksinimlerini karşılayabilmek için sınırlı kaynaklarından gitgide daha büyük paylar koparmak zorunluğunda kalacaktır. Örneğin Latin Amerika ülkelerinde son on yıl boyunca ortalama milli gelir yılda % 5 artmıştır. Oysa aynı dönemde yıllık ortalama nüfus çoğalması % 2,8 tuttuğundan ekonomik büyüme aslında % 2,2'ye düşmüştür.

Halen nüfus planlamasına her zamankinden daha fazla para ve çaba harcanmasına rağmen elde edilen sonuçlar parlak değildir. Evet bir ilerleme vardır; fakat...! Acaba bu "evet" in olumlu tarafları nelerdir ?

1960 yılında doğumları sınırlandırma politikası izleyen yalnız üç ülke vardı ve bu konu ile ilgilenen uluslararası bir örgüt mevcut değildi. Halen az gelişmiş 42 ülkede bu amaçla ulusal programlar ortaya konulmuş ve 50 kadar diğer ülke de aynı amaçla az çok faaliyet göstermektedir. Diğer taraftan bazı ülkeler doğum kontrolü lehine yasalarında değişiklikler yapmışlardır. Meksika buna bir örnek vermektedir. Başkan Luis E. Alvarez 1970 seçim kampanyasında nüfus artışını desteklemeyi vadetmişken seçildikten